

การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในตำบลท่าสองคอน
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

HUMAN BEHAVIOR DEVELOPMENT ACCORDING TO BUDDHIST
ETHICS IN THA SONG KHON SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT,
MAHA SARAKHAM PROVINCE

พระมหาอรุณพงษ์ สิริโสภณ¹,
พระครูภาวนาโพธิคุณ² และ จรัส ลีกา³,
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3}
Phramaha Attapong Sirisophano¹,
PhraKrubhavanabhothikun² and Jaras Leeka³
Mahachulalongkomrajavidyalaya University Khonkaen Campus^{1,2,3}
Corresponding Author, E-mail: Sirisopano@hotmail.com

*****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ 2) ศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวทางพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 41 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

---

* ได้รับบทความ: 23 เมษายน 2564; แก้ไขบทความ: 24 มิถุนายน 2564; ตอปรับตีพิมพ์: 29 มิถุนายน 2564
Received: April 23, 2021; Revised: June 24, 2021; Accepted: June 29, 2021

ผลการวิจัยพบว่า

1. พุทธจริยศาสตร์เป็นข้อปฏิบัติเพื่อควบคุมและพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งเป็นเกณฑ์ตัดสินคุณค่าความดีงามของมนุษย์ และเป็นตัวชี้วัดมาตรฐานทางจริยธรรม จำแนกออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ พุทธจริยศาสตร์ระดับต้น คือ ศีล พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง คือ กุศลกรรมบถ 10 และพุทธจริยศาสตร์ระดับสูง คือ มรรค 8 ทำให้พฤติกรรมดีและพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไปพร้อมกับการพัฒนาพฤติกรรม

2. สภาพทางพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนตำบลท่าสองคอน พบว่า มีพฤติกรรมละเมิดพุทธจริยศาสตร์ 3 กลุ่ม คือ พฤติกรรมละเมิดกฎเกณฑ์ศีลธรรม ละเมิดเพราะความไม่รู้ และจงใจละเมิด ส่วนการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในตำบลท่าสองคอน ได้พัฒนาตามหลักศีล 5 โดยการพัฒนาพฤติกรรมเบญจศีลและเบญจธรรม พัฒนาพฤติกรรมให้กับกลุ่มที่มีปัญหา การจัดการปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรม การใช้มาตรการชุมชนมาควบคุมพฤติกรรม และพัฒนาพฤติกรรมสุขภาวะไปด้วย

3. แนวทางพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ โดยใช้พุทธจริยศาสตร์เป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตและสร้างบรรทัดฐานเพื่อให้เป็นระบบกลไกจริยธรรมชุมชน ประยุกต์พุทธจริยศาสตร์ให้เหมาะสมกับบริบทชุมชน การพัฒนามนุษยธรรมและทักษะการใช้พุทธจริยศาสตร์ พัฒนาพฤติกรรมตามสภาพปัญหา และใช้เป็นหลักประกันทางสังคม รวมทั้งพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมไปพร้อมกับการจัดการปัจจัยเอื้อต่อพุทธจริยศาสตร์ ส่งผลให้พฤติกรรมดีงาม การอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล และพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์อย่างมีคุณค่า

คำสำคัญ: การพัฒนา; พฤติกรรมมนุษย์; พุทธจริยศาสตร์

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study human behavior according to Buddhist ethics; 2) to study the human behavior according to Buddhist ethics in Tha Song Khon Sub-district, Muang District, Mahasarakham Province; 3) to study the ways to develop the human behavior according to Buddhist ethics in Tha Song Khon Sub-district, Muang District, Mahasarakham Province. This study was a qualitative research carried out by studying information from the Tripitaka, documents and related research. There were 41 key informants. The obtained data were analyzed by the descriptive approach based on the inductive method.

The research results were as follows:

1) Buddhist ethics is a practice to control and develop human behavior. It is a criterion for judging the goodness of human beings and a measure of ethical standards, classified into 3 levels: the elementary level of Buddhist ethics referred to the precepts, the middle level referred to the Ten Wholesome Actions, the high level referred to the Eightfold Paths. This makes good behavior and develop ethical reasoning along with behavioral development.

2) In Buddhist ethics conditions of Tha Song Khon Sub-District people, it was found that there were three groups of Buddhist ethics violating behaviors: behavior violating moral rules because of ignorance and willfulness. The development of human behavior according to the Buddhist ethics in Tha Song Khon Subdistrict was developed according to the Five Precepts by the development of the Five Precepts and Five Ennobling Virtues, Behavior development for groups with problems, factor management contributes to behavioral development, using community measures to control behavior and well-being behavior development.

3) Human behavior development guidelines according to Buddhist ethics can be made by using Buddhist ethics as the determining way of life and creating norms for the system of community ethics mechanism, applying Buddhist ethics suitable o the community context, humanitarian development and skills in using Buddhist ethics to develop behavior according to the problem state and use it as a social security, developing ethical reasons while managing factors contributing to Buddhist ethics resulting in good behavior supportive coexistence and developing the potential of valuable human resources.

Keywords: Development; Human Behavior; Buddhist Ethics

บทนำ

สถานการณ์โลกปัจจุบันมีปัญหามากมายหลายด้าน ทั้งปัญหาสิ่งแวดล้อม มลภาวะ ปัญหาทางการบีบคั้นทางการเมือง ปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาสุขภาพอนามัย วิกฤติการณ์ด้านอาหาร วิกฤติการณ์ด้านพลังงาน และปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหาความขัดแย้ง ความรุนแรง ปัญหาสิ่งเสพติด การทุจริตคอร์รัปชั่น และปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่กระทบการอยู่ร่วมกัน

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น 277
ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน 2564

ในสังคม “ไตรมาสสามปี 2561 มีคดีอาญารวม 107,034 คดี เพิ่มขึ้นจากไตรมาสเดียวกันของปี 2560 ร้อยละ 13.3 เป็นคดี ยาเสพติด 89,414 คดี เพิ่มขึ้นร้อยละ 19.5 โดยเป็นสัดส่วน มากที่สุดร้อยละ 83.5 ของคดีอาญารวม” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2561 : 10) จากข้อมูลขององค์การอนามัยโลก พบว่า ทุกๆ ปีจะมีคนเสียชีวิตจากการ ฆ่าตัวตายประมาณ 800,000 คน เฉลี่ย 1 คน ในทุกๆ 40 วินาที กรมสุขภาพจิตได้ประมาณการในแต่ละปีมีผู้พยายามฆ่าตัวตาย ประมาณ กว่า 50,000 คน เฉลี่ยชั่วโมงละ 6 คน ทำร้ายตนเอง โดยในปี 2560 มีผู้ฆ่าตัวตายสำเร็จ 3,934 คน มีอัตราการฆ่าตัวตายเท่ากับ 6.03 ต่อประชากรแสนคน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2561 : 13)

จากสถิติข้อมูลดังกล่าว นอกจากจะเป็นปัญหาทางสังคมยังสะท้อนให้เห็นว่าสังคมกำลังเผชิญ กับปัญหาในเชิงจริยศาสตร์ด้วย “ปัญหาจริยศาสตร์เป็นปัญหาหนึ่งของสังคมมนุษย์ที่เกิดขึ้นทุกวัน และ อนาคตก็จะเกิดขึ้นเช่นกัน อะไรคือสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ ควรยึดหลักเกณฑ์ใดในการตัดสินถูกหรือผิด” (โสวิทย์ บำรุงภักดิ์, 2556 : 2) โดยที่พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกล้วนมีความเกี่ยวข้องกับจริยศาสตร์ ซึ่งว่าด้วยเกณฑ์การตัดสินความถูกหรือผิดของคนในสังคม ทำให้ปัญหาพฤติกรรมทางจริยศาสตร์ เป็นปัญหาใหญ่ของคนในสังคมทุกยุคสมัย “ความสำคัญของจริยธรรมสอดคล้องกับกระแสแนวความคิด ที่เกิดขึ้นในสหัสวรรษใหม่ที่เน้นการพัฒนาคน (human development) เน้นคุณค่าของมนุษย์หรือ ความมั่นคงของมนุษย์” (จินตนา บุญบังการ, 2553 : 19) แต่ถ้าหากสังคมใดมีความเดือดร้อนวุ่นวายก็ เป็นภาพสะท้อนให้เห็นปัญหาทางจริยศาสตร์ของสังคมนั้น โดยในทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีหลักคำสอน ในเชิงพุทธจริยศาสตร์หลายระดับ ทั้งพุทธจริยศาสตร์ระดับต้น พุทธจริยศาสตร์ระดับกลาง และ พุทธจริยศาสตร์ระดับสูง ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความเกี่ยวข้องกับการควบคุม และพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ของมนุษย์

ในส่วนของตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ก็เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีปัญหา ในลักษณะของการละเมิดพุทธจริยศาสตร์ เนื่องจากเป็นสังคมที่กำลังพัฒนาไปเป็นสังคมเมือง และคนรุ่นใหม่ ก็ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหลักพุทธจริยศาสตร์ ทำให้ขาดความสามัคคี ขาดความเห็นอก เห็นใจกัน ขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเห็นแก่ตัว มีพฤติกรรมขัดแย้ง และก่อความรุนแรงต่อกัน ทั้งยังมีการลักขโมยและทุจริต การประทุพผิตในกาม การหลอกลวง และบิดเบือนข้อมูล รวมทั้งการติด สุราและอบายมุข โดยมีผลกระทบต่อสวัสดิภาพในชีวิต และทรัพย์สินของคนในตำบลท่าสองคอน ซึ่งเป็น พฤติกรรมการละเมิดพุทธจริยศาสตร์ตามหลักศีล 5 ก่อให้เกิดปัญหาเชิงจริยศาสตร์ที่มีแนวโน้มเพิ่ม มากขึ้น และมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่รวมทั้งความสงบสุขของคนในชุมชน ทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ชุมชน และคณะสงฆ์ ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงพยายามหาแนวทางป้องกันและแก้ไข ปัญหา แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากพบว่ายังไม่เข้าใจสภาพปัญหาที่แท้จริงของพฤติกรรมมนุษย์

ในเชิงพุทธจริยศาสตร์ จึงทำให้ขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของสังคมในตำบลท่าสองคอน ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 “ยุทธศาสตร์ที่ 1 มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการเสริมสร้าง และพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ โดยเฉพาะแนวทางพัฒนาที่ 3.1 คือ การปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสำนึก และพฤติกรรม” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559 : 65-67)

จากสภาพปัญหา และความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเชิงวิเคราะห์ ในประเด็นที่เกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์เชิงพุทธจริยศาสตร์ ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม” เพื่อจะได้ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับพุทธปรัชญามนุษยนิยมตามแนวทางพุทธจริยศาสตร์เพื่อนำไปพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในพื้นที่วิจัย และนำเสนอผลการศึกษาเพื่อนำไปใช้กับสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวทางพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

- 1) รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจาก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม (Focus group) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
- 2) กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีจำนวน 41 รูป/คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มพระสงฆ์ในพื้นที่วิจัย จำนวน 3 รูป 2) กำนันตำบลท่าสองคอน จำนวน 1 คน 3) กลุ่มผู้นำชุมชนตำบลท่าสองคอน จำนวน 14 คน 4) กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 3 รูป/คน 5) กลุ่ม อสม. ในตำบลท่าสองคอน จำนวน 3 คน 6) กลุ่มประชาชนในตำบลท่าสองคอน จำนวน 17 คน
- 3) การสร้างเครื่อง และการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interviews) และแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ กล้องถ่ายรูป สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายวิดีโอ ในการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสร้างแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมมีขั้นตอน

ในการการสร้างเครื่อง และการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้ 3.1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามชื่อ วัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา พฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ในตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เพื่อนำ มาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 3.2) ข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 มาเป็นประเด็นคำถาม แบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ 3.3) ปรับปรุงแบบ สัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา 3.4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านพิจารณาความเหมาะสมและความถูกต้องตามเนื้อหา ภาษา และความสอดคล้องเกี่ยวกับ ประเด็นคำถาม และ 3.5) เพื่อปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำไปเก็บข้อมูล

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้ 4.1) นำหนังสือจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีผู้พระสงฆ์ ผู้ดูแลผู้ป่วยติดเตียง และ หน่วยงานราชการ เป็นต้น เพื่อขออนุญาต เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในการสัมภาษณ์เชิงลึก 4.2) สร้าง ความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มเป้าหมาย พบปะพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคย แจ้งวัตถุประสงค์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4.3) กำหนดนัดหมายวันเวลาที่ จะดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอนเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เตรียมตัว และเตรียมเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4.4) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และบุคคลอื่นๆ โดยใช้วิธีการบันทึก เทป จดบันทึก และการสนทนากับกลุ่มเป้าหมาย

5) การตรวจตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก สังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มาตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้า โดยการนำเอาข้อมูลที่ ตรงกันมาการแปรความ การตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัย

1. พฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ พบว่า พุทธจริยศาสตร์เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนฐาน พุทธปรัชญาแบบมนุษยนิยม เพราะพระพุทธานุศาสนาสอนว่ามนุษย์สามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ถ้า หากได้รับการพัฒนาตามแนวทางอย่างถูกต้อง ทำให้แนวคิดพุทธปรัชญามนุษยนิยมสร้างฐานคิดมนุษย์ใน อุดมคติที่มีพฤติกรรมดีงามไปจนถึงพฤติกรรมที่บริสุทธิ์สูงสุดที่เรียกว่าพระอรหันต์ และยังมองว่ามนุษย์ ทุกคนล้วนมีคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติเป็นระบบกลไกทางธรรมชาติที่เชื่อม โยงกัน ถ้าหากมนุษย์ได้รับการพัฒนาคุณภาพทางจริยธรรมก็จะมีชีวิตความเป็นอยู่เกื้อกูลกับธรรมชาติ โดยมีพระพุทธเจ้าเป็นต้นแบบของมนุษย์ที่ผ่านกระบวนการพัฒนาตามแนวพุทธจริยศาสตร์ ทำให้ พระพุทธเจ้าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สูงสุดในทางคุณธรรมและจริยธรรม พระพุทธศาสนาจึงเห็นว่ามนุษย์มี

ศักยภาพในการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณค่าได้ นอกจากนี้แล้วยังมีพุทธจริยศาสตร์เชิงสังคมที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีพื้นฐานสภาพความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน และสามารถพัฒนาพฤติกรรมได้ถ้าหากมีแนวทางพัฒนาตามหลักพุทธจริยศาสตร์

2. สภาพปัญหาทางพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนตำบลท่าสองคอน พบว่าสภาพทางพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนตำบลท่าสองคอนพบว่ามี 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นสภาพทางพุทธศาสตร์ด้านกฎเกณฑ์ คือ กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติร่วมกันในสังคม ส่วนที่ 2 เป็นสภาพทางพุทธจริยศาสตร์ในเชิงปฏิบัติ หลังจากที่มีกฎเกณฑ์แล้วก็นำไปสู่การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ร่วมกันอย่างเคร่งครัด ส่วนปัญหาพฤติกรรมละเมิดพุทธจริยศาสตร์ของประชาชนตำบลท่าสองคอนพบว่า พฤติกรรมการละเมิดหลักพุทธจริยศาสตร์มีทั้งส่วนที่เป็นการละเมิดกฎเกณฑ์กติกาทิศทางสังคมที่ได้รับอิทธิพลมาจากพุทธจริยศาสตร์ และการละเมิดในแง่ของพฤติกรรมการละเมิดพุทธจริยศาสตร์โดยตรง ซึ่งมีทั้งพฤติกรรมการละเมิดทางตรงและการละเมิดทางอ้อม ซึ่งมีความผันแปรไปตามลักษณะและความซับซ้อนทางสังคมตำบลท่าสองคอน ตลอดถึงเครื่องมือที่นำมาใช้ประกอบในการละเมิดพุทธจริยศาสตร์ก็มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทำให้ลักษณะของการละเมิดพุทธจริยศาสตร์ซับซ้อนไปด้วย

3. การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ตำบลท่าสองคอน พบว่า ได้มีการดำเนินการควบคู่กันไป 5 รูปแบบ ดังนี้

1) รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธ จริยศาสตร์คู่ขนานของเบญจศีลและเบญจธรรม โดยพัฒนาพฤติกรรมภายในทางจิตใจและปัญญาควบคู่ไปกับการพัฒนาพฤติกรรมภายนอกเป็นคู่ขนาน

2) รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ให้สอดคล้องกับระดับของกลุ่มคน โดยการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์เชิงพุทธศาสตร์ในระดับประชาชนทั่วไป และการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์เชิงพุทธจริยศาสตร์ระดับอุบาสกอุบาสิกา โดยเน้นการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ 2 ส่วน คือ (1) สัมปตตวิริติ คือ ละเว้นจากการละเมิดเฉพาะหน้า โดยอบรมให้เกรงกลัวต่อผลของการทำความชั่ว และละอายแก่ใจ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาพฤติกรรมไปพร้อมกับส่งเสริมการตระหนักรู้ถึงการละอายต่อการทำชั่วและเกรงกลัวต่อผลการละเมิดศีล เป็นต้น (2) สมาทานวิริติ คือ การพัฒนาเพื่อให้ละเว้นจากการทำความผิดศีล เพราะได้ตั้งใจไว้แล้วว่าจะไม่ทำผิด โดยใช้กระบวนการสมาทาน เช่น สมาทานศีล 5 ไว้ทั้งดเว้นไม่ทำสิ่งที่ผิดศีลนั้น ซึ่งเป็นข้องดเว้นสำหรับผู้สมาทานรักษาทั่วไป เช่น อุบาสก และอุบาสิกา ซึ่งเป็นการนำศีล 5 มาใช้ในชีวิตเป็นประจำและเพิ่มระดับการปฏิบัติให้เข้มข้นมากกว่าระดับประชาชนทั่วไป แต่พบว่าได้พยายามพัฒนาไปถึงระดับสมุจเฉตวิริติ คือ เว้นจากการทำความผิดโดยเด็ดขาดในเชิงพฤติกรรม

3) รูปแบบการจัดการปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ นอกจากจะเน้นการพัฒนาพฤติกรรมโดยตรงแล้ว ยังมีกระบวนการมุ่งเน้นพัฒนาปัจจัยเอื้อ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาพฤติกรรม

เชิงพุทธจริยศาสตร์ไปด้วย เพื่อให้มีปัจจัยเอื้อต่อพฤติกรรมทางพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งปัจจัยเอื้อเหล่านี้ก็จะเป็นตัวควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์และหล่อหลอมลักษณะทางพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของคนในสังคมไปด้วย

4) รูปแบบการใช้มาตรการสังคมเพื่อพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 มีความสัมพันธ์กับสังวรปธานซึ่งเป็นความเพียรในการยับยั้ง และควบคุมพฤติกรรมละเมิดหลักพุทธจริยศาสตร์ ส่วนที่ 2 ปหานปธาน ซึ่งเป็นมาตรการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของผู้ที่ละเมิดพระพุทธานุศาสตร์ และส่วนที่ 3 ภาวนาปธาน ซึ่งเป็นมาตรการในการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์ ส่วนที่ 4 ออนุรักษณาปธาน เป็นมาตรการในการรักษาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์

5) รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์สู่สภาวะ โดยการนำศีลข้อที่ 1 ไปใช้เพื่อส่งเสริมสุขภาวะต่อชีวิต การนำศีลข้อที่ 2 ไปใช้เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางด้านทรัพย์สิน อาชีพ และเศรษฐกิจในชุมชน การนำศีลข้อที่ 3 ไปใช้เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางด้านความสัมพันธ์อันดีในชุมชน และความสัมพันธระหว่างคนในชุมชนกับสิ่งแวดล้อมไปด้วย ส่วนการใช้ศีลข้อที่ 4 ด้วยการเสริมสร้างสุขภาวะทางการสื่อสารในเชิงสันติ และการนำศีลข้อที่ 5 ไปใช้เพื่อเสริมสร้างสุขภาวะทางด้านปัญญา ก่อให้เกิดปัญญาในเชิงสร้างสรรค์มีสัมมาทิฐิและไม่ถูกบีบบังคับจากสิ่งมีนเมา ซึ่งจะทำให้มีความสุขในการคิดวิเคราะห์

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่ามีหลายประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำมาใช้ในการอภิปรายผลการวิจัยโดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประเด็นที่น่าสนใจในการนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. พุทธจริยศาสตร์เป็นเครื่องมือทางสังคมที่ใช้ในการปลูกฝังจริยธรรมแก่คนในสังคม ทั้งในระดับบุคคลและในระดับสังคม โดยควรมีการสร้างแรงจูงใจในการนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และเสริมสร้างจริยธรรมแก่ชีวิตได้หลายด้าน สอดคล้องกับ รสสุคนธ์ ศุนาลัย ได้ทำวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างจริยธรรมของผู้ประกอบการวิชาชีพด้านการสื่อสารและสารสนเทศ” พบว่า เมื่อวิเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ แล้ว ทำให้ได้หลักการเพื่อนำไปสร้างเสริมจริยธรรมให้แก่บุคคลได้ดังต่อไปนี้ 1) การปลูกฝังจริยธรรมทำได้โดยการให้ซึมซับและสะสมไปทีละน้อย 2) ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้เรียนรู้และวิเคราะห์ด้วยเหตุผล 3) ควรมีการให้รางวัลและลงโทษเป็นเครื่องจูงใจ และ 4) ต้องให้เข้าใจจริยธรรมอย่างแจ่มแจ้งและมีเหตุผล (รสสุคนธ์ ศุนาลัย, 2555 : 18)

2. พุทธจริยศาสตร์เป็นสิ่งที่สังคมชุมชนทั้งสองคอนได้นำมาปฏิบัติเพื่อเป็นบรรทัดฐานร่วมกัน โดยเป็นข้อปฏิบัติที่คนในสังคมเห็นพ้องต้องกันที่จะปฏิบัติตามและรักษาไว้ เพราะเป็นข้อปฏิบัติที่เป็นบรรทัดฐานในเชิงจริยธรรม เป็นบรรทัดฐานในการพัฒนาชีวิต บรรทัดฐานในการป้องกันและแก้ปัญหาชีวิต

รวมทั้งแก้ปัญหาสังคมไปด้วย สอดคล้องกับ วรรณลักษณ์ เมียนเกิด ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง “การปฏิบัติการดูแล และคุณค่าทางจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลตำบลบางสีทอง จังหวัดนนทบุรี” พบว่า แนวคิด จริยศาสตร์การดูแลจะเป็นจริยศาสตร์เชิงบรรทัดฐาน แต่มีสาระสำคัญบางประการที่ทำให้จริยศาสตร์การดูแลก้าวข้ามกฎเกณฑ์แบบดั้งเดิม หรือมีวิวัฒนาการในสังคมยุคปัจจุบันที่สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงจากสังคมเดี่ยวมาเป็นสังคมแห่งความหลากหลาย จึงจะให้ความสำคัญเฉพาะแต่ความถูกต้องภายนอก ตามกฎระเบียบจนไม่ใส่ใจกับแรงจูงใจภายในของ ผู้กระทำไม่ได้อีกต่อไป นอกจากนี้ยังละเลยตัวผู้กระทำ ในฐานะบุคคลที่มีอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งจริยศาสตร์การดูแลได้สะท้อนให้เห็นว่าสัมพันธ์ภาพ แรงจูงใจ อารมณ์และผู้กระทำมีความสำคัญในบริบทของการดูแล แม้จริยศาสตร์การดูแลจะไม่ใช่ว่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตอย่างทันทีทันใด แต่มีส่วนในการเสริมสร้างให้เกิดความรู้ว่าจะอยู่ในความสัมพันธ์ของการดูแลทั้งในพื้นที่ส่วนตัว ซึ่งสามารถอธิบายการศึกษาจริยธรรมโดยเฉพาะมิติของการดูแลผู้สูงอายุ ได้อย่างชัดเจนอีกแนวคิดหนึ่ง (วรรณลักษณ์ เมียนเกิด, 2557 : 261)

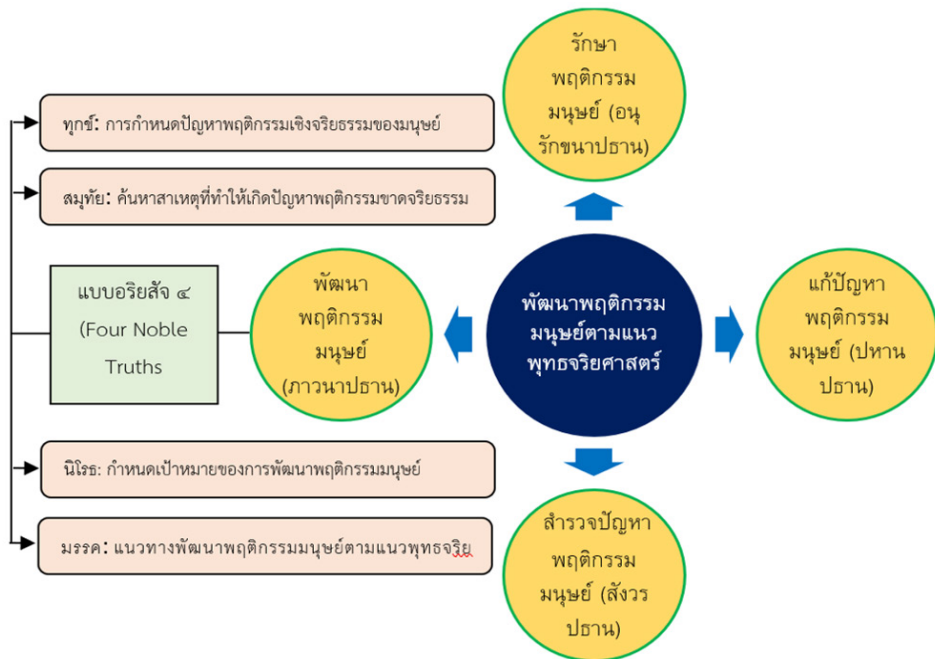
3. จริยศาสตร์เป็นปรัชญาสาขาหนึ่งของปรัชญา ซึ่งเป็นส่วนที่ว่าด้วยข้อปฏิบัติของมนุษย์ และเกณฑ์ในการตัดสินคุณค่าทางพฤติกรรม สอดคล้องกับธนภณ สมหวัง ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความคิดทาง จริยศาสตร์และการประยุกต์ใช้กับการศึกษาไทยในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต)” พบว่า เกณฑ์ตัดสินจริยธรรมคือหลักหรือมาตรการที่ใช้ในการตัดสินพฤติกรรม การกระทำว่าถูกหรือผิดควรหรือไม่ควร ปัญหาที่เกี่ยวกับเกณฑ์ตัดสินจริยธรรม เป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งในจริยศาสตร์ที่สำคัญ กับค่าทางจริยธรรม กล่าวคือ เมื่อคนคนหนึ่งกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกไป เราจะใช้หลักหรือมาตรการอะไร ตัดสินว่าการกระทำของเขาถูกหรือผิด และมีเหตุผลอย่างไร ที่ใช้หลักหรือมาตรการนั้นมาตัดสินเกณฑ์ ตัดสินทางจริยธรรมจึงเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งในทางจริยศาสตร์ ซึ่งนักปรัชญาและนักจริยศาสตร์ ได้ให้คำตอบไว้ต่างกัน คือ สัมพัทธนิยม สมบูรณ์นิยม และประโยชน์นิยม (ธนภณ สมหวัง, 2540 : 26)

ข้อเสนอแนะ

1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นนโยบายขับเคลื่อน การพัฒนาจริยธรรมและเสริมสร้างรากฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนในสังคมไทย
2. พระสงฆ์ควรนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในกระบวนการพัฒนาจิตใจแก่ประชาชนทั้ง 7 ส่วน คือ การพัฒนาจิตสำนึกทางจริยธรรม การพัฒนาจิตสาธารณะ พัฒนาการตระหนักรู้เท่าทันสื่อเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาสุขภาพจิต การพัฒนาคุณภาพจิต การพัฒนาสมรรถภาพจิต รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพและ ประสิทธิภาพทางจิตใจ
3. นักวิจัยควรมีการทำวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างสุขภาวะให้สอดคล้องกับสภาพ ทางสังคม และสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ในปัจจุบัน

องค์ความรู้ใหม่

การนำหลักศีล 5 มาใช้พัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ ควรประยุกต์ขั้นตอนการพัฒนาตามหลักสัมมปธาน 4 และอริยสัจ 4 คือ กำหนดปัญหาพฤติกรรมมนุษย์เชิงจริยธรรม สาเหตุของปัญหาพฤติกรรมมนุษย์เชิงจริยธรรม กำหนดเป้าหมายการแก้ปัญหาพฤติกรรมมนุษย์ และแนวทางพัฒนาพฤติกรรม เมื่อมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ดังกล่าวร่วมกันจะได้ผลของการพัฒนาพฤติกรรมที่จะนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภาพ แสดงอริยสัจ 4 โมเดล ในการพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ตามแนวพุทธจริยศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

จินตนา บุญบงการ. (2553). จริยธรรมทางธุรกิจ. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์.

ธนาภณ สมหวัง. (2540). ความคิดทางจริยศาสตร์และการประยุกต์ใช้กับการศึกษาไทยในทัศนะของพระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

รสสุคนธ์ ศุนาลัย. (2555). แนวทางการเสริมสร้างจริยธรรมของผู้ประกอบการวิชาชีพด้านการสื่อสารและสารสนเทศ. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

วรรณลักษณ์ เมียนเกิด. (2557). การปฏิบัติการดูแลและคุณค่าทางจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุของผู้ดูแลตำบลบางสีทอง จังหวัดนนทบุรี. ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. ใน วิทยาลัยสหวิทยาการ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี 2561(ปีที่ 16 ฉบับที่ 4 เดือน พฤศจิกายน). สืบค้นเมื่อ 2 มีนาคม 2564, จากhttps://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?filename=social&nid=10926

โสวิทย์ บำรุงภักดิ์. (2556). จริยศาสตร์. ขอนแก่น: เอ็มมี ก๊อปปี เซ็นเตอร์.